

Inte bara byråkrati för italiensk upphandlare

Rangordnas, testas och riskerar böter

Massor av byråkrati som försvårar livet för henne och hennes kollegor. Och politiker som försöker få saker de inte har rätt till. Det är vardagen för Elisabetta Sostegni som arbetar med upphandling i Italien. Samtidigt är jobbet fullt av soliga stunder och massor av goda skratt.

TEXT OCH FOTO: KRISTINA WALLIN

olen skiner över kurstaden Montecatini Terme i norra Toscana. Kontoret där kommunens upphandlare sitter finns i en vacker 1800-talsvilla i utkanten av centrum.

Elisabetta Sostegni sitter framför datorn på sitt lilla kontor som hon delar med en kollega. Där sköter hon i stort sett alla upphandlingar för kommunen som har drygt 21 000 invånare. Hon är chef över kontorets övriga fem anställda, och arbetar enbart med upphandling, även om kontoret i sig även tar hand om förvaltningen av kyrkogården och vattendistributionen.

– Just arbetet med kyrkogården ger oss goda skratt på kontoret emellanåt. Kollegorna berättade häromdagen om en kvinna som köpt en gravplats till sig själv bredvid sin avlidne make. Eftersom hon nu var tillsammans med en annan man ville hon sälja tillbaka den till kommunen, och när hon förstod att det inte var möjligt blev hon arg på

min kollega som inte varnat henne när hon köpte gravplatsen, skrattar Elisabetta Sostegni.

Den senaste tiden har en stor del av hennes tid gått åt till att kontrollera det företag som vunnit en stor upphandling som kommunen lagt ut. Det handlar om datorservrar och program, och värdet ligger på närmare två miljoner kronor.

– Vi måste kontrollera att allt det företaget deklarerat i sitt anbud verkligen är sant, förklarar hon.

Nästan ingen överklagar

Det innebär att Elisabetta Sostegni har tagit kontakt med handelskammaren för att få veta att företaget verkligen är inskrivet i dess register, eftersom det är obligatoriskt. Företaget får inte ha genomgått någon konkurs, dess administratörer får inte finnas med i brottsregistret och hon måste kontrollera att företaget följer alla lagar som reglerar anställningar.

Dessutom måste alla offentliga myndigheter som företaget arbetat med kontaktas

”Om något inte gått rätt till kan det leda till åtal och upphandlaren måste själv betala skadestånd”

**Elisabetta Sostegni,
upphandlare, Toscana**

för att höra att det skött sig. Det får heller inte finnas några skulder till stat eller pensionsverk.

– Vi började i slutet av augusti förra året, och entreprenaden kanske kommer i gång i maj i år. Konkurrenterna kommer nu att få 35 dagar på sig att överklaga, och även om det nästan aldrig händer att någon gör det, så kan allt bli försenat i så fall, berättar Elisabetta Sostegni.

Hon jobbar inte särskilt ofta med den här typen av stora upphandlingar. Däremot finns det mängder av mindre entreprenader, som ett fönster som ska bytas eller juldekorationer i centrum, som hon tar hand om. Elisabetta Sostegni förbereder för det mesta förfrågningsunderlagen själv, förutom de rent tekniska bitarna om det som ska utföras, som någon expert får ta hand om.

Hennes vardag består mycket av att sitta framför datorn och göra inköp och upphandlingar. I dag träffar hon nästan aldrig leverantörerna, eftersom i princip alla inköp görs via datorn genom finansministeriets upphandlingsbolag Consip.

Historisk miljö. Upphandlarna arbetar i en vacker 1800-talsvilla i utkanten av Montecatini Terme.

Foto: Turistbyrå Italien

Gammal kurort. Montecatini Terme ligger bland kullarna i norra Toscana. Kommunen har drygt 21 000 invånare.

– Det är skönt tycker jag och minskar risken för mutor, i alla fall på lokal nivå. När någon leverantör ringer hänvisar jag till Consip, säger hon.

Hon visar hur ett inköp går till på datorn. Via Consips hemsida kan hon logga in och komma åt uppgifter om alla leverantörer som bolaget har ramavtal med.

– Häromveckan fick jag en förfrågan från kulturkontoret om ett skötbord till toaletten på en utställning de höll på att organisera. Då gick jag in här, skrev in sökordet ”skötbord” och fick en lista över 54 leverantörer med en detaljerad beskrivning av produkterna och priset. Jag kan också begränsa sökningen, till exempel genom att ta fram enbart dem som är beredda att leverera i vår provins, förklarar hon medan hon klickar på datorn.

– Jag gör order via Consip flera gånger om dagen. De olika kommunala kontoren tar kontakt när de behöver något, och jag letar upp och beställer.

Måste välja den billigaste

När hon väl fått fram rätt produkt, med exakt de egenskaper hon letar efter, måste hon välja den billigaste. Normalt sett får hon inte köpa från leverantörer som inte har avtal med Consip.

– Den enda orsaken till att inte använda sig av deras registrerade leverantörer är om vi hittar någon som är billigare, men i prak-

tiken fungerar det inte så. Jag har bett alla våra lokala leverantörer att kontakta Consip, eftersom det blir så mycket lättare så. Dessutom kan de ju då även sälja till andra kommuner i hela Italien.

Om hon i det här fallet hade behövt flera skötbord hade hon kunnat be leverantören att lämna ett bud, eftersom det då går att få det billigare än det pris Consip förhandlat fram.

Allt sker via datorn, och hon har aldrig direkt kontakt med något företag.

Säger nej till självsvaldig politiker

Systemet innebär att ingen av kommunens anställda själva kan köpa in det de behöver. Antingen går de via Elisabetta Sostegni och hennes kollega som arbetar med upphandling, eller också får de betala ur egen ficka.

– Vi kan göra undantag om någon till exempel är på en kurs eller en konferens och hittar en bok som kan vara bra att ha. Då köper hon eller han den och får sedan pengarna tillbaka av oss. Men i princip sker alla inköp via datorn och Consip, konstaterar hon.

Det gäller att ha skinn på näsan och kunna säga nej i hennes jobb. Det har hänt att politiker velat få igenom inköp de gjort själva, eller för saker som kommunen inte alls behövde.

– I en kommun jag jobbat i ville en av politikerna att kommunen skulle bekosta den

dyra refillen till hans lyxpenne. Jag var tvungen att förklara flera gånger att han var tvungen att använda de enkla pennor vi köpte in om han ville att kommunen skulle betala, säger Elisabetta Sostegni och skrattar.

Fast det lönar sig att kunna säga nej.

– Vi blir juridiskt ansvariga om vi går med på att köpa in något som vi inte borde. Dessutom måste vi själva betala skadestånd till kommunen i så fall. Därför kostar det mycket mer att säga ja än att säga nej i oklara situationer, konstaterar hon.

Men Elisabetta Sostegniss jobb går inte bara ut på att göra upphandlingar. När fakturorna på över 10 000 euro kommer måste hon kontrollera att leverantörerna inte har skulder till staten eller pensionsverket innan kommunen betalar.

– När det gäller skulderna till staten kan vi gå in direkt i kronofogdemyndighetens system och kolla själva, så det tar bara några minuter.

Moment 22

När det gäller pensionsverket går inte det, utan hon och hennes kollega måste normalt sett skicka ett brev, berättar Elisabetta Sostegni och suckar.

– Det kan ta upp till ett par månader innan de svarar oss. Problemet är att vi från och med den 1 januari i år måste betala inom 30 dagar, annars tillkommer automatiskt dröjs-

”Lagstiftningen gör vårt jobb tungrott. Vi har en massa saker vi måste göra inför varje upphandling”

**Elisabetta Sostegni,
upphandlare, Toscana**

målsränta på 8,75 procent. Och vi kan alltså inte betala innan pensionsverket svarat.

Men det finns värre exempel på hur lagar, som i sig är vettiga, får maskineriet att slå knut på sig själv.

– Det är nu obligatoriskt för oss att registrera alla fakturor via datorn. Problemet är att myndigheten som ska hand om registreringarna inte har möjlighet att ta emot elektroniskt. Alltså kan vi inte registrera just nu, berättar Elisabetta Sostegni.

– På det hela taget gör lagstiftningen ofta vårt jobb tungrott. Vi har en massa saker vi måste göra inför varje inköp och upphandling. Jag tycker att en av de stora utmaningarna inom vår framtid är just att förenkla.

Främjar ekologiska köp

Men hon för personligen en annan kamp. Det handlar om att göra ekologiskt riktiga upphandlingar.

– Lagen säger att vi måste använda minst 40 procent återvunnet papper, men det finns inga kontroller och inga böter för dem som inte följer det här direktivet. Själv köper jag enbart in ekologiskt papper, förklarar hon.

– Jag försöker också att leta efter rättvisemärkt, men det blir allt svårare att hitta både det och ekologiskt. Jag tror det beror på att den offentliga sektorn drar in på allt, och efterfrågan antagligen gått ner så mycket att företagen inte längre har de produkterna. ■

Blivande upphandlare rangordnas efter prov

- En upphandlare i Italien måste ha universitetsutbildning i juridik, ekonomi eller statsvetenskap.
- Hen måste passera nationella prov för att få ett jobb inom den offentliga förvaltningen. I ett skriftligt prov frågas efter de lagar som reglerar offentlig upphandling, och i ett muntligt kontrolleras att kandidaten kan nyttja lagarna i praktiken.
- Efter proven görs en rangordning grundad på provresultaten, och myndigheterna måste kontakta den som står på tur, tills de hittar en intresserad kandidat.
- Myndigheterna kan tillsätta tjänster genom att utlysa dem internt, alltså bland dem som redan har en fast tjänst inom samma område. Det går

att flytta till andra myndigheter, bara man söker arbete som upphandlare.

- I krisens Italien, där många universitetsutbildade är utan jobb, finns det ingen brist på upphandlare. Till de nationella proven kommer tiotusentals kandidater.
- För att göra karriär och bli chef måste man göra ännu ett nationellt prov och vänta på sin tur i rangordningen.
- Lönen för en upphandlare är drygt 30 000 svenska kronor i månaden, ungefär samma som en gymnasielärare och en tredjedel mer än en industriarbetare utan skiftarbete.

Obligatoriskt avropa hos statligt bolag

- Det italienska finansministeriet har ett eget bolag, Consip, som har ramavtal med leverantörer för den offentliga förvaltningen. Varje enskild upphandlare använder sig av Consips hemsida för att göra sina egna upphandlingar. Det finns åtskilliga tiotusentals artiklar på sajten.
- Det är obligatoriskt att göra all upphandling via Consip, om man inte hittar billigare leverantörer.
- Upphandlingarna är öppna för alla bolag inom EU och görs av varje enskild myndighet eller kommun när det behövs. Det rör sig mest om service, färskvaror eller underhåll av byggnader.
- Alla entreprenader måste publiceras på myndighetens hemsida. För entreprenader under 40 000 euro får myndigheterna välja en leve-

rantör utan upphandling, men upphandlaren måste motivera varför.

- Finansministeriet rekommenderar att alla upphandlingar sker elektroniskt, men det är inte obligatoriskt. Fortfarande görs många förfaranden på traditionellt sätt, men det beror till stor del på upphandlaren själv.
- Upphandlaren är juridiskt ansvarig för inköpen. Om en kontroll visar att något inte gått rätt till kan det leda till åtal och att upphandlaren själv måste betala skadestånd. Det gäller även om åtal inte väcks, det räcker att upphandlaren inte valt det billigaste alternativet. En specialdomstol behandlar skadeståndskraven, men det är i praktiken ovanligt att någon döms att betala.